hejmar 8 zivistan 1991

KURMANCÎ

rojnameya taybetî ya Enstîtuya kurdî ya Parîsê li ser pirsên zaravê kurmancî

Min ev nivîsî ne ji bo sahibrewacan
Belkî ji bo biçûkêd Kurmancan

Ehmedê Xanî
(Sedsala XVII)

BERLÎN II

Civîna heştemîn a li ser zimanê kurdî, zaravayê kurmancî li Almanya ya yekbûyî, li bajarê Berlînê civiya. Civîn pênc rojan, ji 10 heta 15ê kanûnê dom kir. Giraniya xebata vê civînê li ser termên dezgehên cotkarî, çandinî û navên pez û dewaran bû. Ji van pê ve civîn li ser dûmahîka termên edebî, anatomiya mirov, ferhengoka *Sewra Azadî* ya Cegerxwîn, a *Memê Alan* û ya kovara *Stêr*ê xebitî.

Hevalên ku beşdarî civîna pahîza 1990 an bûn, ev in: Khosrow Abdollahî (Selmas), Mahmûd Baksi (Xerza), Rojen Barnas (Diyarbekir), Muzeffer Begzade (Şikakan), Mûsa Kaval (Hekarî), Zeynelabidîn Zinar (Batman), Hazim Kılıç (Hekarî), Hemîd Kılıçaslan (Mêrdîn), Huseyin Kurdo (Amûd), Kendal Nezan (Diyarbekir), Zinar Soran (Mêrdîn), Mehmed Uzun (Siwêrek) û Reşo Zîlan (Agirî).

KURMANCÎ

Termên çandiniyê li hêla Mêrdînê

Amadekar : Zinar SORAN

kurdî	tirkî	fransizî	îngilizî
cot	çift	charrue	plough
cotkarî	çiftçilik	agriculture	agriculture
cotkar	çiftçi	cultivateur	farmer
erd	arazi	terre, terrain	earth, ground
erdê avî	sulak arazi	terre irriguée	irrigated land
erdê bejî	kurak, susuz arazi	terre non irriguée	non irrigated land
erdê best	kumlu yamaç arazisi	terre sablonneuse	sandy soil
erdê qiraç, xîç	kıraç arazi	terrain friche	waste land
erdê beyar	boş bırakılmış, ekilmemiş arazi	terre non cultivée	uncultivated land
erdê bûr	başıboş arazi	terre abandonnée	abandoned land
erdê kirêb	bir kez sürülmüş tarla	champ labouré une fois	field ploughed once
şûv / şov	ekime hazır tarla	champ prêt aux semailles	field ready for sowing
kat	ekilmiş fakat herhangi bir nedenle biçilmemiş tarlanın ertesi yıl sürülmeden kendiliğinden ürün vermesi	champ labouré et semé mais non récolté pour une raison quelconque, qui l'année suivante donne des récoltes sans être à nouveau labouré	ploughed and sown field but for some reason not harvested, which will yield a crop the year after without having to be ploughed again
zîl dan	çimlenmek	germer	to sprout
hêşîn bûn	yeşermek	verdir	to turn green
ketina beqê, avis bûn, pîk bûn	başağa durmak	amorce de formation des épis	initial forming of ears (corn, etc.)
seridîn, şîrik girtin	başaklanmak, başağın sütle dolgunlaşması	former des épis emplissage du tégument du grain	to form ears filling up of seed's integument

(dumahîk rûpel 3)

Termên Edebî

Rojen Barnas

Niçlêdan : taariz kirin. Bi mebesta tinaz pêkirinê an yekî piçûkxistinê an jî niçlêdanê, gotina xwe bi maneyeke bi temamî bervajiya wê gotinê gotin e. Herwekî ku ji yekî derengmayî re meriv bêje, ev çi heliza te bû tu çima ew çend zû hati.

Niç : taariz (t) *dokunma, taşlama* (f) *satire* (e) *satire.*
Dirûvpêxistin : Teşbîh. Du tiştên an kesên ku dirûvê wan bi hev kevin, dirûvê yê qels bi yê xurt xistin e. (t) *benzetme* (f) *allégorie* (e) *allegory.*
Herwekî: *Zozan wek gulekê xweşik e.*

HÊMANÊN DIRÛVPÊXISTINÊ: Çar hêmanên dirûvpêxistinê hene.

1. **Dirûvpêketî**: Muşebbeh. Yê dirûv pê dayî (yê qels). *Zozan wek gulekê xweşik e.* Zozan dirûvpêketî ye.
2. **Dirûvdar**: Muşebbehun bîh. Yê dirûv pê xistî (yê xurt). Zozan wek *gulekê* xweşik e. Gul dirûvdar e.
3. **Dirûv**: wechî şebeh. Aliyê an awayê dirûvpêketinê ye. Zozan wek gulekê *xweşik* e. Xweşik aliyê dirûvpêxistinê ye, dirûv e.
4. **Daçeka dirûvpêxistinê**: edatî şebeh: Zozan *wek* gulekê xweşik e. «Wek» daçek e û li vê derê daçeka dirûvpêxistinê ye. Ji bili «wek»ê daçekên dirûvpêxistinê ev in: mîna, nola, asa, misl, manend, weş, goya, sankî, meger, çawa, çendŞ

CURÊN DIRÛVPÊXISTINÊ:

1. **Dirûvpêxistina tevekî**: Teşbîhî mufessel: dirûvpêxistina bi her çar hêmanan e; dirûvpêketî, dirûvdar, dirûv û daçeka dirûvpêxistinê pêkve hene. Herwekî:

Zozan wek gulekê xweşik e.

2. **Dirûvpêxistina kurtane***:* teşbîhî mucmel. Dirûvpêxistina ku bêî hêmana dirûv tê çêkirin. Herwekî: *Zozan wek gul e.*
3. **Dirûvpêxistina xurtkirî**: teşbihî muekked. Dirûvpêxistina ku bêî daçek tê çêkirinê. Herwekî: *Bi xweşikbûnê Zozan gul e.*
4. **Dirûvpêxistina rewan**: teşbîhî belîx: dirûvpêxistina ku bi tenê bi dirûvpêketî û dirûvdar tê çekirin. Herwekî: *Zozan gul e.*
5. **Dirûvpêxistina kurt**: teşbîhî mûcez: teşbîha bi gotinên herî hindik tê kirin.

Hinarîk gul, temorîk gul
Çav û dev pêkve gulxonçe
Ne guldan e dilbera min
Lê gulîstan e, rinda min.
(R.Barnas)

Di vê numûnê de: hinarîk wek gulê sor e, temorîk mîna gulê bi xweşbihn e, çav nola gulê geş e, û dev jî mislê gulê lihev, xwezîbij û dilkêş e. Ji van heryek bi awakî dişihibin gulê. Ev piranî jî dibe di gulekê de bi serê xwe peyda nebe, lê bi tenê di gulistanê de hebe.

6. **Dirûvpêxistina nimandî**: teşbiha temsilî. Di navbera dirûvpêketî û dirûvdar da carina gelek aliyê dirûvê hene ku hunerrmend ne bi tenê bi aliyekî lê bi gelek aliyên dirûvdayinê dirûvpêxistin çêdike. Ji vê dirûvpêxistinê re dirûvpêxistina nimandî tê gotin.

Mecaz*:* bikaranîna gotinê ya ji maneya wê ya bingehîn bi maneyeke dîtir e. (t) *mecaz* (f) *métaphore* (e) *metaphor*.
Mecaza hinartî: mecazî mursel : Bêî mebesta dirûvpêxistinê bikaranîna mecazê ye. (t) *mecazi mürsel* (f) *métonymie* (e) *metonymy*
Îstiare: dirûvpêxistina ku bi tenê an ji dirûvpêketî an jî ji dirûvdar pêk tê.
Îstiara vekirî: îstiareî musarraha. Îstiareya bê dirûvpêketî (muşebbeh) ye.
Îstiara girtî : Îstiareî mekniye: Îstiareya ku bê dirûvdar tê çêkirinê.
Mezmûn: îstiareyên vekirî ne. dêlva bejnê ve serw, dêlva çav ahû, dêlva bijang tîr, zulf: kafir, perîşan, dev: hoqe, nuqte.

ÇEŞNÊN EDEBÎ
(t) *edebi türler* (f) *genres littéraires* (e) *literary genres*

1. **Çeşnên bingehîn**: Ji bilî şi'rê li gora mebest û teknîkên xwe, ji sê koma pêk tên.
   a. **Çeşnê vegotinê**: Destan, çîrokên xeyalî (bi perî, dêw, cin), çîrokên gelêrî (serpêhatiyên mirovîn ên gelêrî); **fabl**: (çîrokên ku qehremanên wan rawir in), kurteçîrok, mesnewî, çîrokên hunerî (yên nivîskarî), roman.
   b. **Çeşnê rapêşiyê**: Çeşnên şanûgeriyê (tiyatroyê).
   c. **Çeşnê ramanî**: Nivîsarên wek bend, cêribandin ((f) *essai*), suhbet.
2. **Çeşnên alîkar**: Çeşnên alîkar hem di nav çeşnên bingehîn de wek hêmanek alîkar têne bikaranîn, hem jî bi serê xwe lixweser hene: Biografî (jînenîgarî), bîranîn, ger, name, gotar, rexnenivîs, dîrok.

Destan: (t) *destan* (f) *epopée* (e) *epic*
Destanî: (t) *destansal* (f) *épique* (e) *epic*
Efsane :(t) *efsane* (f) *légende* (e) *legend*
Efsaneyi : (t) *efsanesel* (f) *légendaire* (e) *legendary*
Bend: (t) *makale* (f) *article* (e) *article*
Gotar: (t) *nutuk* (f) *discours* (e) *speech*
Cêribandin: (t) *deneme* (f) *essai* (e) *essay*
Dram: Afirandina tiyatroyê ya dilpêşewitîn û pêkenîn pêkve ye (t) *dram* (f) *drame* (e) *drama.*
Dramnivîs: Nivîskarê dramê.
Komedî: Afirandina tiyatroyê ya pêkenînê ye.
Komedînivîs: Nivîskarê komediyê .
Trajedî: Afirandina tiyatroyê ya dilpêşewatê ye.
Trajedînivîs: Nivîskarê trajediyê.
Şanûgerî : Tiyatro.
Şanû: (t) *sahne* (f) *scène* (e) *stage*
Şanûger: Lîstikvanê tiyatroyê.
Ramana sereke: Di nivîsarekê de fikra esasî, fikra bingehîn. (t) *ana fikir* (f) *idée principale* (e) *main idea.*
Hevtîp: (f) *Anagramme*. Hunera bikaranîna gotinên ku tîpên wan wek hev in, lê mane û xwendina wan cihê ye. Herwekî : Selma û Elmas, Nisan û Nasîn, Ber û Reb.
Deredemî: Hunera bûyerekê an kesekî bi zanîn di tarîxeke dîtir de nîşan dayin (f) *anachronisme*.
Bênav: Nivîsarên ku nivîskarên wan ne diyar in, û wek malê gel gişt bi kar tînin. Çîrokên bênav; çîrokên gelêrî. (t) *anonim* (f) *anonyme* (e) *anonymous*.
Bênavî : (t) *anonimlik* (f) *anonymat* (e) *anonymity.*
Navber*:* Di leyistika tiyatroyê de navbera du perdeyan (t) *fasıla* (f) *entracte* (e) *intermission*.
Peyvnasî*:* termînolojî.
Vegotin*:* (t) *anlatmak* (f) *conter, raconter* (e) *to relate, to tell*.
Çîrok*:* (t) *hikaye, masal* (f) *conte* (e) *tale, story*.
Çîrokbêj*:* (t) *masal, hikaye anlatan*
Rapêşî*:* (t) *gösteri* (f) *représentation* (e) *performance*.
Rapêş kirin *:* (t) *temsil etmek* (f) *représenter* (e) *to perform.*
Leyîzvan, lîstikvan*:* (t) *oyuncu* (f) *acteur, comédien* (e) *actor, comedian.*
Şadîk*:* (t) *eğlendirici* (f) *amuseur, divertisseur* (e) *entertainer.*
Hevmane*:* (t) *eşanlamlı* (f) *synonyme* (e) *synonymous*.

(dumahîka rûpela 1an)			
kulîlkdan, şalik girtin	(baklagiller) tanenin sütle dolgunlaşması	emplissage du tégument des grains de légumineuses	filling up of integument of leguminous plant's seed
zer bûn, zergulî bûn	sararmak	blondir, mûrir	to turn golden, to ripen
xubarî	yağmur öncesi tohum ekme	semailles avant les premières pluies	sowing before rainfall
gîsnê zêr	yağmur sonrası yabani otların yeşermesi ardından sürüm ve ekim	labourage et semailles après les pluies et la pousse des herbes sauvages	ploughing and sowing after rainfall and growth of wild grasses
gîsnê reş	yeşerme ile birlikte don ve ayazın vurduğu ekin	récolte atteinte par les gelées	harvest affected by frost
serav	yağmur sonrası ekim	semailles d'après les pluies	sowing after rainfall
bizar kirin / tov kirin / çandin	ekmek	semer	to sow
bizir / tov	tohum	semence	seed
zad / tene	tane, tahıl	grain	seed
çinîn / dirûn	biçim, biçme	récolte, moisson	harvest, crop
paleyî	orakçılık	métier de moissonneur	harvester's trade
pale	orakçı	moissonneur	harvester
serpale	başorakçı	moissonneur en chef	chief harvester
dûpale	artçı orakçı	aide-moissonneur	harvester's help
qefil	bir kaç desteden oluşan demet	gerbe formée de quelques javelles	sheaf made up by several swathes
qefilvan	demet toplayıcı	ramasseur de gerbes	collector of sheaves
liqat	oraktan kurtulmuş başakları elle koparma işi	glane	handful of ears left over after the sheaves have been collected
liqatvan	liqat işini yapan	glaneur, glaneuse	person who picks up leftover ears in the field
berdas	bir oraklık alan	édendue de champ pouvant être récoltée d'un coup de faucille	expanse of field ready for harvesting by sickle
dîk	oraktan kurtulmuş başak	épi non coupé par la faucille	ear which is not cut by sickle
şixre, kişre	sapları harmana taşıma işi	transport des épis vers l'aire de battage	transport of ears to threshing area
darşixre	sap yükleme askısı	cadre de bois à deux versants que l'on met sur le bât des bêtes de somme pour le transport du foin	two sided wooden frame which is put on packsaddle to carry hay
şixrevan	harmana sap taşıyan	tranporteur de foin ou d'épis de céréales	person who transports hay or cereals' ears
selb, sepl, darcêrk, xerek	su, taş, v.b hayvanla taşımada kullanılan askı	cadre de bois que l'on met sur le dos des bêtes de somme pour le transport d'eau, de pierres etc.	wooden frame which is put on packsaddle to carry water, stones etc.
qûncêrk	testilik, testi konulan ağaçtan veya topraktan yapılmış özel yer	porte-cruches en bois ou en terre cuite	wooden or earthenware jug carrier
qalûçik, şalok	küçük orak	faucillon	small sickle to cut kindlings
qeynax	orakla biçmede sol ele geçirilen parmaklıklı biçim yardımcı aleti	protège-main des moissonneurs	harvester's hand protection
tar	tahtadan yapılmış «S» biçimindeki orakla biçimde sol ele geçirilerek kullanılan biçme yardıkcı aleti	instrument en bois en forme de "S" que le moissonneur met dans sa main gauche pour tenir l'herbe ou le foin qu'il vient de couper par la faucille de sa main droite	wooden tool in the shape of an "S" that the harvester keeps in his left hand to hold the grass or the hay which he just cut with the sickle in his right hand
kosere, xarik	yumuşak bir tür zımpara taşı	variété de pierre ponce	variety of pumice stone
heste	bileme demiri	fer à affûter	sharpening or grindingiron
hesan	bileyi taşı	pierre à aiguiser	sharpening or grinding stone,whetstone
sêgulî	üçlü çatal	fourche à 3 branches	3 pronged pitchfork
bolvir	bir tür iri elek	tamis à grosses mailles	wide meshed sieve
serad	tane, saman v.b elemede kullanılan iri gözlü elek	tamis à grosses mailles servant à séparer le grain de la paille	wide meshed sieve used to separate the grain from the straw
bêjing	tane elemede kullanılan elek	tamis à grains	grain sieve

moxil, elek	un eleği	tamis à mailles fines pour séparer le son de la farine	fine meshed sieve to separate the bran from the flour
şel, xeşe	kilim v.b yaygıları ilmek suretiyle yapılan ve tütün pamuk v.b taşımada kullanılan geçici büyük çuval	gros sac sommaire de transport de coton et de tabac	large coarse sack for transport of cotton and tobacco
ferd	yükte iki çuvaldan her biri	grand sac en poils de chèvre	large goatskin bag
têr	heybe biçimimde çok uzun ve büyük taşıma aracı.	grand bissac	large shoulder bag
xeş	*bkz.* şêl	voir şêl	see şêl
çewal	çuval	sac à céréale	cereal sack
telîs	kenevirden yapılmış çuval	çewal en chanvre	hemp çewal
xirar	kıldan kaba dokunmuş, sama v.b taşımada kullanılan büyük çuval	gros çewal sommaire en poils de chèvre pour le transport de la paille	large coarse goatskin çewal for the transport of straw
xurc	heybe	besace	beggar's bag
tûr	torba	sac	bag
selik	sepet	panier	basket
sakar	saman taşımada kullanılan çok büyük sepet	hotte généralement utilisée dans le transport de la paille	basket carried on the back for transport of straw
çetik	askılı omuz çantası	sacoche	shoulderbag
çal	buğday, arpa v.b saklamada kullanılan ve özel bir biçimde yapılan kuyu, çukur	silo creusé dans la terre pour la conservation s des céréales	silo dug in the earth for preservation of cereals
risil	ev içinde, dizboyu bir duvarla çevrili olup hububata ayrılmış yer	aire d'emmagasinage des céréales, entourée d'un muret	cereal storage area enclosed by low wall
kadîn	samanlık	pailler, hangar à paille	straw shed, straw barn
lod	dışarda özel bir biçimde saklanmak üzere istif edilmiş ve üstü, çevresi rüzgar ve yağmura karşı korunmuş saman ve ot yığını	meule de paille ou de foin entourée d'une protection contre les intempéries	stack of straw or haystack surrounded by protection against bad weather
giyadîn	otluk	hangar à foin	hay barn
bênder hûr kirin, gêre kirin	harman döğmek	battre les céréales	to thresh cereals
bênder ba kirin	harman savurmak	éventer les céréales, après le battage, pour séparer les grains de la paille	to air cereals after threshing in order to separate grain from straw
palûte, zibare	imece	travail collectif des paysans au moment des moissons	collective farmers' labour at harvest time
pûş, kaş	kendi kendine kurumuş ot	herbe sèche non fauchée	uncut dry grass
sap, kulêş	kırılmamış kuru ot	herbe sèche non hâchée	unchopped dry grass
qersele, qesel	tırılmış buğday, arpa v.b sapları	tiges fauchées des céréales	mown cereal stalks
kûzir, kozere	harman artığı iri çer çöp	débris de tiges, balayures de l'aire de battage	small pieces of stalk, sweepings of threshing area
qerme, belim	kırılmış, dövülmüş sap	tiges de céréales fauchées, hâchées lors du battage	mown cereal stalks, chopped while being threshed
ka	saman	paille	straw
hûre, pixmik	saman tozu	poussière de paille	strawdust
kapek	kepek	son	bran
kumik, çet	kabuklu tane	grain non séparé du son	grain not separated from bran
cêz, paqij, şûş	rüzgarda savurulmuş buğday	blé séparé de la paille par l'éventage	wheat separated from straw during airing
sercêz, serşûş	rüzgarda savurulduktan sonra temiz hububat kümesi	amas de grains les mieux séparés de la paille après l'éventage	heap of grain best separated from straw after airing
kesmûk, kêzmûk	kılçıklı saman	paille contenant la barbe des épis	straw containing beard of corn ears
bijî	başak kılçığı	barbe des épis	beard of corn ears
berba	savurma esnasında ayrık düşen tane, taneler	grains tombés à l'écart lors de l'éventage	grain which fell aside during airing
ifare, binbêder	harman artığı	restes du battage et d'éventage des grains	remnants of grain after threshing and airing
şeqil kirin,	hububat yığınını damgalamak,	marquer d'un sceau l'amas de	to put a seal on heap

dêç kirin	işaretlemek	grains avant son partage	of grain before it is separated
firîk	firik, henüz sararmamış fakat dolgun tanelilik hali	grain formé mais encore immature	formed grain but still immature
şewibîn, şihibîn, rewiqîn, çirijîn	sıcaktan tanenin olgunlaşmadan büzülerek kuruması	grain brûlé par la chaleur avant d'être arrivé à maturité	grain burnt by heat before coming to maturity
melêvayî, sêparî, sêkutî	marabalık	métayage	sharecropping
melêva, melêvçî	maraba	métayer	sharecropper, tenant farmer
kerax	topraksız olup toprak sahibi tarafından ailesiyle birlikte beslenen hizmetkar köylü	paysan sans terre entretenu avec sa famille par le propriétaire foncier en échange de son travail	farmer without land supported with his family by landowner in exchange for his labour
keraxî	topraksız köylünün hizmet karşılığı toprak sahibi tarafından beslenmesi	contrat liant un kerax à son seigneur	contract binding a kerax to his landlord
deraxe	üstüste istif edilmiş biçili tahıl demetleri	meule de gerbes de céréales superposées	stack of piles of cereal sheaves
deman	icar	location, louage	renting
deman kirin	icar etmek	louer	to rent
çeltûk	çeltik	riz non décortiqué	rice in the husk
çewlîk	ırmak dirsekleri arasındaki alüvyonlu toprak	terre enrichie par des alluvions	soil enriched by alluvial deposits
qîş	tarla veya arazideki volkanik iri ve büyük yassı taş	rocher ou bloc de pierre volcanique	vulcanic rock or stone block
qûç	tarlada üstüvanevi istif edilmiş taş yığını	amas de pierres dans un champ	heap of stones in field
şikêr	duvar tarzında üstüste harçsız ve iğreti istif edilmiş taş dizisi	muret formé par la superposition, sans ciment, de pierres	small wall formed by piling up stones without cement
tîr	ince ve uzun tarla parçası	segment étroit et long d'un champ	narrow and long segment of field
sed, kos	bir sürüm hattı	sillon	furrow
sersed	bir sürümlük hattın bitim ucu	le bout du sillon	furrow's end
sel	geniş yayvan büyük taş	bloc de pierre large et plat	large flat stone block
qode	ekilmemiş olup otlamaya bırakılmış tarla	champ non labouré utilisé comme pâturage	unploughed field used as pasture

Navên pez û dewaran

Amadekar : Hazim KILIÇ

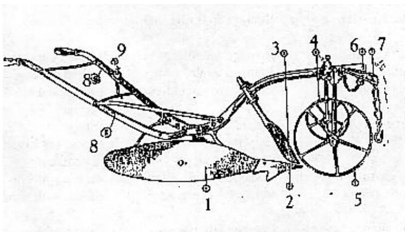
NAVÊN PEZ Û DEWARAN	HAYVAN ADLARI	NOMS D'ANIMAUX	NAMES OF ANIMALS
Pez	küçükbaş hayvanlar	ovins	ovine race
Pezên spî	koyun türü	mouton	sheep
Bêçî	1-3 haftalık kuzu	agneau âgé de 1 à 3 semaines	lamb 1 to 3 weeks old
Berx	kuzu	agneau	lamb
Kavir	6 ay - 1 yaşındaki kuzu	agneau âgé de 6 mois à 1 an	lamb 6 months to 1 year old
Berindir, şek	1 - 2 yaş (erkek)	agneau âgé de 1 à 2 ans	lamb 1 to 2 years old
Berindîr, berdîr	1 - 2 yaş (dişi)	agnelle âgée de 1 à 2 ans	(she) lamb 1 to 2 years old
Hogiç	2 yaş ve büyük koç	jeune bélier, âgé de plus de 2 ans	young ram over 2 years old
Xanberingdir	2 - 3 yaş koyun	jeune brebis âgée de 2 à 3 ans	young ewe 2 to 3 years old
Mih	koyun	brebis adulte, mouton	adult ewe, sheep
Beran	koç	bélier adulte	adult ram
Beranê qert	yaşlı koç	vieux bélier	old ram
Beranê kol	boynuzsuz koç	bélier sans corne	hornless ram
Beranê binûjik	küçük boynuzlu koç	bélier à cornes courtes	ram with short horns
Beranê kel	tohumluk koç	bélier-étalon	stud ram

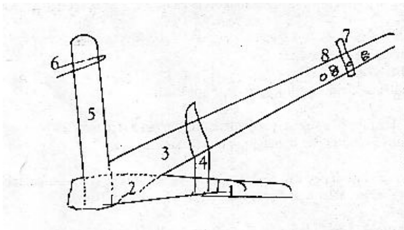
Maz, hogiç dibe maz	olgun koç	bélier d'âge mûr	middle-aged ram
Tirmaz, maz dibe tirmaz	yaşlı koç	bélier âgé, vieux	elderly, old ram
Pezê reşe	keçi türü	caprinés	caprine race
Karik	oğlak	cabri, bicot, chevreau	kid
Gîsk	6 aylık - 1 yaşında oğlak	chevreau âgé de 6 mois à 1 ans	kid 6 months to 1 year old
Kûr, hevûrî	1 - 2 yaşında (erkek)	biquet, chevreau mâle entre 2 et 3 ans	male kid 2 to 3 years old
Seyis, hevûrî	2 - 3 yaşında (erkek)	jeune bouc âgé de 2 à 3 ans	young goat 2 to 3 years old
Tiştîr	1 - 2 yaşında (dişi)	biquette âgée de 1 à 2 ans	(she) kid 1 to 2 years old
Bizaştîr	2 - 3 yaşında (dişi)	chevrette âgée de 2 à 3 ans	young (she) goat 2 to 3 years old
Bizin	keçi	chèvre	(she) goat
Nêrî	teke	bouc	billy goat
Qertenêrî	yaşlı teke	vieux bouc	old billy goat
Çûr, bizina çûr	tiftik keçisi	chèvre d'Angora	Angora goat
Merez	tiftik kılı	poils de mohair	mohair
DEWAR	**BÜYÜKBAŞ HAYVANLAR**	**BOVINS**	**BOVINE CATTLE**
çêlek	sığır	vache	cow
Golik	buzağı	veau	calf
a) Golikê sersing	buzağı	veau nourri au lait	milk-fed calf
b) Golıkê yekgaranî, parone	bir yaşında dana	bouvillon âgé d'1 an	bull-calf 1 year old
c) Mozîk	dana	bouvillon âgé de plus d'1 an, taurillon	bull-calf over 1 year old
Canega, conega	boğa	taureau	bull
Nehgan, nogin	genç inek	génisse	heifer
Ga	öküz	böuf	ox
a) Boxe, moc	boğa	taureau adulte	adult bull
b) Gayê cot	çift öküzü	böuf de labour	ox
Çêl; çêlek, manga	inek	vache	cow
NAVÊN TAYBETÎ YÊN JIYANA PEZ Û DEWARAN	**BAZI ÖZEL HAYVANCILIK TERİMLERİ**	**CERTAINS TERMES D'ELEVAGE**	**BREEDING TERMS**
Durhî, dirûşm, dirûf	damga	marque	branding
Avis	gebe	grosse	pregnant
Stawr	sütten kesilmiş, steril	qui ne donne plus de lait, stérile	milkless
Ber	zuriyet	progéniture, descendance	progeny, offspring
Kû, ko	sıcakta koyunların ardarda ve küme halinde biribirine sokulması	attroupement des moutons aux heures chaudes de la journée	flocking together of sheep at the hottest moment of the day
Mexel	hayvanların gündüz dinlenmesi ve üstü açık dinlenme yeri	aire de repos diurne pour le troupeau	herd's diurnal resting area
Hevşî	küçük başhayvanların gece dinlenmesi ve üstü açık dinlenme yeri	aire de repos nocturne pour le troupeau	flock's nocturnal resting area
Gihor, guher	yamaçlardaki koyak biçimindeki düzlük	petit plateau à flanc de montagne	small plateau on mountain side
a) Hevşiyê hingorî	akşam dinlenmesi sabaha	repos nocture	nocturnal rest
b) Hevşiyê berêspêdê	yakın dinlenmesi	repos du petit matin	rest at daybreak
∑evîn:	gece otlatması	pâturage nocturne	nocturnal grazing
Palîn, alinc	sabah, öğle, akşam otlatması	pâturage du matin et de la journée	early morning and diurnal grazing
Çere, çêre	otlatma, otlak	pâturage	pasture
Têştxwer, taştêkirin:	sabah yemi, sabah otlatması	fourrage du matin, pâturage du matin	morning fodder, morning grazing
∑îvxwer, şîvkirin:	akşam yemi, akşam otlatması	fourrage du soir, pâturage du soir	evening fodder, evening grazing
Koz, kozik:	üstü açık, etrafı çevrili kuzu ağılı	parc clôturé pour agneaux	closed off lamb pen
Gov, gom:	üstü kapalı küçükbaş hayvan ağılı	bergerie	sheep pen
Arguherî:	dinlenmeden sonra hareket ettirmek, sidik ve dışkısını ettirmek maksadıyla ve tekrar yatırılmak üzere sürünün gezdirilmesi	promenade effectuée après le repos pour permettre aux bêtes de faire leurs besoins hors de l'aire de repos	walk after rest in order to enable the animals to relieve themselves away from their resting area

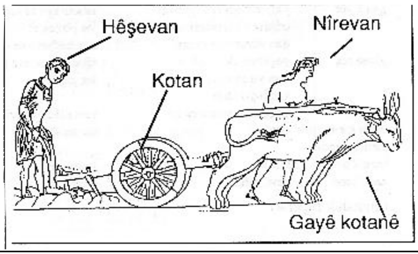
Kotan	üstü açık koyun ağılı	parc à moutons	sheep pen
Bêr, bêrî	kırda sürü sağımı	traite des brebis dans la nature	milking of ewes in the open
Dohtin, dotin	sağma, sağmak	traire	to milk
Guhan	hayvan memesi	pis	udder
Çiçik, sertîr	meme ucu	trayon	milking nipple
Dûng, dûv	koyun türünde geniş ve yayvan kuyruk	queue grasse du mouton	fat tail of sheep
Daw	koç kuyruğu	queue du bélier	tail of ram
Kerî	sürü	troupeau	flock
Dûnhe	kar üzerinde küçükbaş hayvanlara yem verilmesi	action de donner du fourrage sur la neige aux ovins	action of giving fodder on the snow to ovine animals
Berxşo	temmuzda kuzu yıkama	lavage des agneaux en juillet	washing of lambs in July
Berxbir	temmuzda kuzu kırkma	tonte des agneaux en juillet	shearing of lambs in July
Pezbir	Mayıs ve Haziranda koyun kırkma	tonte des moutons en mai et juin	shearing of sheep in May and June
Bizinbir	ağustos ve Eylül ayında keçi kırkma	tonte des chèvres en août et septembre	sshearing of goats in August and September
Cew, hevring	kırkma makası	forces, ciseaux de tonte	shears
Cewêz	kırkıcı, kırkma işini yapan kimse	personne qui pratique la tonte	shearer
Hişar	kırda büyükbaş hayvanlar için yapılan etrafı çevrili, üstü açık yer	parc clôturé à bovins	cattle enclosure
Kurmizk, boçik, qemçik	keçi türünde kuyruk	queue des capridés	tail of caprine animals
Kel	boğa	taureau	bull
Revî	binek hayvanlarının kırda kendi başına başıboş kalanlar	chevaux sauvages	wild horses
Hey	binek hayvanlarından birini veya birkaçını başıboş çöle salmak, terketmek	lâcher des chevaux dans la nature	to let horses loose in the open
Hawî, avî:	sürüden ayrılıp bir süre kırda başıboş dolandıktan sonra kendiliğinden sürüye katılan küçükbaş hayvanlardan biri veya birkaçı	groupe de bovins qui après avoir quitté le troupeau et erré quelques temps dans la nature rentrent au bercail	groupe of bovine animals coming back to the fold after leaving the herd and wande-ring around for some time
garan	nahır, büyükbaş hayvan sürüsü	troupeau de bovins	herd
mozirganî, binêre hişar	*bkz*. hişar		
ÇEND CINSÊN PEZ	**BİRKAÇ KOYUN TÜRÜ**	**QUELQUES ESPECES OVINES**	**SOME OVINE SPECIES**
Pezê qerqaş	akkoyun	mouton blanc	white sheep
Pezê hûrik	yüzü kırmızımsı kulakları küçük ufak yapılı bir koyun türü	race de mouton à museau rougeâtre, à petites oreilles, de petite taille	breed of small-sized sheep with reddish muzzle and small ears
Pezê riser	koyu kırmızı-kahvemsi, uzun kulaklı, uzun yapağılı iri yapılı koyun türü	race de mouton à toison marron aux oreilles longues, bien en chair	breed of well-padded sheep with brown fleece and long ears
Pezê sereş	kara başlı koyun türü	mouton à tête noire	sheep with black hair
Pezê tebeş, beş	kafası alacalı (kırmızı veya kara ile ak) koyun türü	mouton à tête pie	sheep with black and white head
Pezê sîs	yüzü, kafası ve kirpikleri tümden beyaz olan koyun türü	mouton à tête blanche	sheep with white head
Pezê qer	karakoyun. Baştanbaşa kara renkte olan koyun türü	mouton noir	black sheep
Pezê sor	kırmızı-kahvemsi renkte olan, iri yapılı, eti lezzetli bir koyun türü	mouton charnu à toison alezane dont la viande est très appréciée	fleshy sheep with chestnut fleece whose meat is greatly appreciated
Pezê hemdanî	uzun ve yassı kulaklı bir koyun türü	race de mouton aux oreilles longues et rondes	breed of sheep with long round ears
HESP Û MEHÎN	**AT VE KISRAK**	**CHEVAL ET JUMENT**	**HORSE AND MARE**
Kurik	yavru tay	poulain âgé de quelques mois	foal a few months old
Canî	tay	poulain	foal

Canîhesp	erkek tay	poulain mâle	male foal
Canîmehîn	kısrak tay	pouliche	filly
Nûzîn, berzîn	dört yaşında ve eyerlemeye erişkin at	cheval âgé de 4 ans prêt à être sellé	four year old horse ready to be saddled
Mehîn	kısrak	jument	mare
Hesp	at	cheval	horse
Bargîr	beygir, yük atı	cheval de somme	packhorse
Hespê fal	tohumluk at, döl atı	étalon	stallion
Exte, axte	burulmuş at	hongre	gelding
Hêstir	katır	mule	mule
Ker	eşek	âne	donkey
Ker, nêreker	erkek eşek	âne mâle	ass (male)
Maker, manker	dişi eşek	ânesse	she-ass
Cehşik, daşik, caş	sıpa	ânon, bourricot	ass's foal

Dezgehên cotkariyê li aliyê Şikakan

Amadekar : Mizeffer BEGZADE

DEZGEHÊN COTKARIYÊ LI ALIYÊ ŞIKAKAN	ŞIKAK BÖLGESİNDE KULLANILAN TARIM ARAÇLARI	TERMES AGRICOLES DANS LA REGION DES SHIKAKS	FARMING TERMS USED IN THE REGION OF THE SHIKAKS
Cot	karasaban	charrue	plough
1. gasin	karasaban demiri	soc	ploughshare
2. dend / pêcat:	yatay gövde	partie horizontale du bâti de la charrue	horizontal part of plough's frame
3. baskêş	karasaban oku	flèche de la charrue	plough's beam
4. şûrê cot	keski	coutre	coulter
5. hêş	dikey gövde	partie verticale du bâti de la charrue	vertical part of plough's frame
6. destikê cot	karasaban kabzası	poignée de la charrue	plough handle
7. Gele	sürgü	pêne, verrou	bolt
8. Kunesim	sürgü deliği	mortaise	mortise
Hêşevan	karasaban sürücüsü	conducteur de la charrue	plough driver
Nîrevan	çift hayvanlarını yönlendirici	celui qui guide les bêtes de labour	person who guides plough animals swivel plough
Kotan	pulluk	brabant	half-twin plough
1. Textê kotanê	döküm levhası	planche du brabaut	swivel plough board
2. Gasin	uç demiri	soc	ploughshare
3. ∑ûrê kotanê	keski demiri	coutre	coulter
4. Zinê kotanê	karık tekerleği	roue de sillon	furrowing wheel
5. Tekerê zînê kotanê	arazi tekerleği	rotavator, fraise rotative pour régénérer la terre	drilling wheel used to regenerate the soil

6. Kunesim	çekme deliği	gâche, mortaise	striking plate, mortise
7. Çengale û kulabe	çeki çengeli ve halkası	crampon et anneau de traction	traction cramp and ring
8. Destkêş	şasi	châssis	sub-frame
10. Çopan	çeki zinciri ve kancası	châne de traction	traction chain
1. Nîr	boyunduruk	joug	yoke
2. Navnîr	boyunduruk beli	bâti du joug	yoke frame
3. Kulabe	boyun çubuğu	baguette du joug	yoke rod or staff
4. Xenîke	boyun çubuğu bağı	anneau de la baguette du joug	ring of yoke rod
5. Kunesima nîr	boyunduruk deliği	orifice du joug	yoke opening
Mali	tapan	herse	harrow
Baskêşên maliyê	tapan çekme kolları	bras de traction de la herse	harrow's traction arm
Mangêr	tarla tırmığı	râteau mécanique	mechanical rake
Baskêşên mangêrê	çekme kolları	traverses du râteau	rake's crosspiece
Dendikê mangêrê	tırmık dişleri	dents du râteau	rake's teeth or prongs
Bose	ucu çapraz halka	anneau à extrémité croisée	ring with overlapping ends
Cencer	harman döğme makinesi	batteuse à roues cylindiriques	cylindrical wheel thresher
1-2. Tîrê cencerê	dişli kollar	arbres dentés de la batteuse	thresher's toothed shaft
3-4. Rexê cencerê	kızaklar	traîneaux de la batteuse	wooden or metallic cart used to transport thresher
5-6. Navejeka cencerê	mesnetler	appuis de la batteuse	thresher restbars
7. Dindikê cencerê	kesme dişler	dents des roues	toothed wheels
8. Banê cencerê	sürücü kulesi	cabine de pilotage	driver's cab or seat
Gêzîk/gêzî	çalı süpürgesi	balai de bruyère	besom, broom
Dirban	tırpan	faux	scythe
1. Destik, bistî	sap	manche	handle, stick
2. Heçî	sapan kolu	poignée de manche	handle
3. Gele	tırpan çenesi	pointe courbée de la faux	curved tip of cythe
Das	orak	faucille	sickle
1. Destik	sap	poignée, manche	handle
2. Devê dasê	orak ağzı	lame de la faucille	sickle blade
3. Nikilê dasê	orak ucu	pointe de la faucille	sickle tip
Bêr	kürek	pelle	shovel
Panika bêrê	kürek ayası	plaque de la pelle	shovel blade
Bistîk	kürek sapı	manche de la pelle	shovel stick
Mer	bel	bêche	spade
∑ene	çatal	fourche	fork
Dirnix	tırmık	râteau	rake
Dindikê dirnixê	tırmık dişi	dent de râteau	rake tooth or prong
Kurore	darı ekmeği	pain de millet	millet bread
Gurz	ot demeti	botte de foin	hay bundle, sheaf, bale
Bendeke	ot demetini bağlamaya yarayan ot	tige servant à attacher une botte, lien	stalk used to tie up a
Xane : Koma giya ya sed-du sed faxeyî ye	yüz, iki yüz demetlik ot yığın	meule formée de cent à deux cents javelles	stack made up with 100 to 200 swathes
Taxe	ot demeti	javelle	swath
Las: Giyayê çinî yê berê palekî ye.	bağlanmış ot demeti	brassée	armful
Xorim: Koma lasê ye.	laslardan oluşan ot yığını	meule formée de brassées	stack made up with armfuls
Doşek: Bi gurzan raxistina binê bêdera cencerê û gêrê ye	discora altına yatay serilen demet yığını	gerbes disposées en forme de matelas sur l'aire de battage	sheaves laid down in shape of mattress on threshing area
Darê coxînê. Darikê di nîveka bêderê de ye	harman ortasına dikilen direk	poteau de bois planté au milieu de l'aire de battage	wooden post stuck in centre of threshing area
Xeyan: Genimê kutayî yê li dora darê coxîn kom dikin.	direk etrafında toplanan buğday yığını	blés battus amassés autour du poteau	threshed wheat collected around post
Werîs	kıldan örme halat	corde tissée en poils de chèvre	rope woven with goat hair
Gerdûm	kağnı, öküz arabası	char à böuf	oxcart
Kol: taxûk	kızak	traineau	sleigh, sled
∑în: tok	teker çemberi, bandaj	bandage d'une roue	banding of wheel
Tilî	ispit		felloe, fellyrin
Memik	ağaç jant dilimi	section de la jente en bois	section of wooden felly
Kond	poyra	moyeu	hub
Tîr : sirnî	dingil	essien	axle

Berhemên şîr

Amadekar : Khosrow ABDOLLAHÎ

BERHEMÊN ŞÎR	SÜT ÜRÜNLERİ	PRODUITS LAITIERS	DAIRY PRODUCTS
Şîr	süt	lait	milk
Şîrê xîç / şîrê xav, şîrê zine	doğumdan sonra oluşan ilk sarımsı süt, ağız sütü	premier lait d'une accouchée ou colostrum d'une bête venant de mettre bas	first milk of new mother or colostrum of an animal which just gave brith
Xelindor	ilk sütten yapılan mayasız peynir	fromage fabriqué avec le premier lait	cheese made with first milk
Firo / zak	ilk üç günlük sütten yapılan maya tutmamış taze peynir	fromage fait avec du lait des 3 premiers jours	cheese made with milk of first 3 days
Tawik: Tasika şivanan	çoban tası	bol de berger	shepherd's bowl
Serşîr: Serê şîrê xav e.	çiğ süt kaymağı	pellicule crémeuse se formant à la surface du lait straight from the cow	thin layer of cream forming on the surface of milk
Mast = qatix	yoğurt	yoghourt	yoghurt
Havên =eyvan	maya	présure, ferment	rennet, ferment
Meyin	mayalanmak	fermenter	to ferment
Meyandin	mayalamak	mettre de la présure	to add rennet
To	kaymak	crême, couche crémeuse se formant à la surface du yoghourt	cream, creamy layer forming on the surface of yoghurt
Mastê xwarinê	yemek yoğurdu, iyi kaynatılmış sütten yapılır	yoghourt à manger qui est fait avec du lait ayant bien bouilli	solid yoghurt made with well-boiled milk
Mastê kilanê	yayık yoğurdu, kaynatılmamış sütten yapılır	yoghourt à baratter fait avec du lait non bouilli qui donne davantage de beurre	yoghurt for churning made with unboiled milk which produces more butter
Çeqilmast = mastav	çırpma ayran	yoghourt à boire	liquid yoghurt
Dew	yayık ayranı	petit-lait, babeurre	buttermilk
Dewmast	ayranlı yoğurt	mélange du petit-lait et du yoghourt	mixture of buttermilk and yoghurt
Nivîşk	tereyağı	beurre non fondu	unmelted butter
Rûn	yağ	beurre fondu	melted butter
Rûnê biharê, rûnê kizinê:	ilk bahar tereyağı	beurre du printemps	spring butter
Penêr/penîr	peynir	fromage	cheese
Havênê penêr	bir aylık kuzu şirdeninden yapılan peynir mayası	présure faite avec la caillette d'un agneau âgé d'un moi	rennet made of one month-old lamb's rennet bag
Penêrê ter	taze, tuzlanmamış peynir	fromage frais non salé	fresh cheese, unsalted
Penêrê şoravkê	salamura peynir	fromage saumuré	pickled cheese
Penêrê helandî:	eritilmiş peynir	fromage fondu	melted cheese
Rîçal	örgülü peynir	fromage fondu et tressé	melted and braided cheese
Penêrê eyaran	tulum peyniri	variété de fromage conservée dans des outres	variety of cheese preserved in goatskin
Penêrê sîrikê	yabani sarmısaklı peynir	fromage à la ciboulette	cheese with chives
Penêrê siyaboyê (reşreşikê)	çörekotlu peynir	fromage à la nigelle	cheese with corncockle
Penêrê rijî	yağsız (imansız) peynir	fromage fait avec du lait écrémé	cheese made with skim milk
Penêrê pûngê	yarpuzlu peynir	fromage à la menthe sauvage	cheese with wild mint

Şûjî: Ava penêr e ku germ dikin û jê lorik çêdikin.
Lorik: Ji şûjiya qusandî çêdibe.
Çirik: Penêrê honandî yê ku di ava germ a lorik jê girtî de tê honandin.
Givik: Penêrê neparzûnkirî.
Gidîş: Ji bona parastina ji ba û baranê bi awake taybetî komkirina gurzan a li nav erd e. Wisa tê birêzkirin ku serê gurzan yê aliyê simbil dikevin hundir, ji derva namînin.

Şîrê xîç / şîrê xav, şîrê cara yekemîn a di pey zayinê de ye, ku rengê wî zerik e. Gava zarûk an berx şîrê xîç pir vexwin bi zikêşê dikevin, nava wan diçe: zarûk vîjikî, heywan tirixî dibin.
Xelindor: Ji şîrê xîç tê çêkirinê.
Şîrê xîç dikelînin, bê havên dimeye, dibe wek penêr. Ku hindik bikelînin penêr nerm, ku pir bikelînin penêr hişk tê.
Firo / zak: Ji bo penêr çêkirinê şîrê xîç yê heta sê rojên pêşiyê dikelînin, ku şîr nemeyê, dibe firo.

Anatomiya Mirov

(dûmahîka hejmara 7)

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
45-57. DIL	**KALB**	**CŒUR**	**HEART**
45. Guhik	kulakçık	oreillette	auricle
46-47.Derîçeyên dil	kalb kapakçıkları	valvules cardiaques	valves of the heart
46. Derîçeya sêniçik	üçlü kapakçık	valvule tricuspide	tricuspid valve
47. Derîçeya duniçik	ikili kapakçık	valvule mitrale	biscuspid valve (mitral valve)
48. Derîçe	kapakçık	valvule	valve
49. Derîçeya şahdemar	aort kapakçığı	valvule sigmoïde de l'aorte	aortic valve
50. Derîçeya xwînbera pişikê	akciğer atardamar kapakçığı	valvule sigmoÎde de l'artère	pulmonary valve pulmonaire
51. Malikên dil (malika çepê, malika rastê)	karıncık	ventricules	ventricles
52. Navbira malikan	karıncık çeperi	cloison interventriculaire	interventricularseptum
53. Xwînhênera sereke ya jorîn	ana toplardamar	veine cave supérieure	superior vena cava
54. Şahdemar	büyük atardamar	aorte	aorta
55. Xwînbera pişikê	akciğer atardamarı	artère pulmonaire	pulmonary artery
56. Xwînhênerên pişikê	akciğer damarı	veines pulmonaires	pulmonary veins
57. Xwînhênera serekeya jêrîn	alt ana toplardamar	veine cave inférieure	inferior vena cava
58. Betanê zik	karın zarı	péritoine	peritoneum
59. Hestiyê kortîxê	sağrı kemiği	sacrum	sacrum
60. Hestiyê boçikê	kuyruk kemiği	coccyx	coccyx
61. Rûviya dawîn, tortorîk	rektum, gödun	rectum	rectum
62. Zotik, pind	anus	anus	anus
63. Masûlka zotikê	anus sfinkteri	sphincter anal	anal sphincter
64. Navran	apışarası	le périnée	perineum
65. Kirkirka rûv	kaşık kemiği	la symphyse pubienne	pubic symphisis
66-77 ORGANÊN CINSÎ YÊN MÊRAN	**ERİL CİNSEL ORGANLAR**	**ORGANES GENITAUX MASCULINS**	**MALE SEX ORGANS**
66. Kîr	erkek organı, kamış	verge, penis	penis
67. Masûlka repbûnê	dikleşme dokusu	tissu érectile	corpus cavernosum and spongiosum of the penis
68. Mîzî	siyet, üretra	urètre	urethra
69. Serpelî, gupik	erkek temanül uzvu başı	gland	glans penis
70. Çermik	sünnet derisi	prépuce	prepuce
71. Kîsikê gun	taşak torbası	scrotum	scrotum
72. Hêlikê rastê,	sağ taşak	testicule droit	right testicle
73. Serhêlik	erbezi üstü	épididyme	epididymis
74. Riya avikê	spermatik kanalı	conduit séminal	spermatic duct
75. Toşpiya Koper	Cowper bezi	glande de Cowper	Cowper's gland
76. Prostat	prostat	prostate	prostate
77. Kîsikê avikê	sperm torbası	vésicule séminale	seminal vesicle
78. Mîzdank	sidik torbası	vessie	bladder
79-88 ORGANÊN CINSÎ YÊN JINAN	**DİŞİL CİNSEL ORGANLAR**	**ORGANES GENITAUX FEMININS**	**FEMALE SEX ORGANS**
79. Malzarûk	dölyatağı	utérus	uterus
80. Valahiya malzarûkê	rahim boşluğu	la cavité utérine	cavity of the uterus
81. Xerzerê	yumurtalık kanalı ou de Fallope	trompe utérine	fallopian tube
82. Fimbriyen	fimbria	franges de la trompe	fimbria
83. Xerzdank, hêkdank	yumurtalık	ovaire	ovary
84. Kîsikê hêkêpîstik, xaşik xerz	kesecik	follicule ovule	follicle ovum
85. Gewriya malzarûkê	yumurtacık	col de l'utérus	os uteri externum
86. Quz	dölyolu	vagin	vagina
87. Lêvên quz		lèvres du vagin	lip of the vulva
88. Gilik, nêrik, zilik	bızır	clitoris	clitoris

